

Nr 11.

Ankom till riksdagens kansli den 12 maj 1938 kl. 5 e. m.

Första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande i anledning av väckt motion angående utredning om utlandssvenskarnas rättigheter och skyldigheter.

I en inom riksdagens andra kammare väckt, till dess femte tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 1, har herr *Nylander* hemställt, att riksdagen måtte i anslutning till i motionen närmare angivna synpunkter i skrivelse till Kungl. Maj:t begära en skyndsam allsidig utredning om utlandssvenskarnas rättigheter och skyldigheter i syfte att fastare knyta banden mellan dem och hemlandet samt att Kungl. Maj:t med ledning av utredningen måtte förlägga förslag till riksdagen. *Motionen.*

Utskottet skall härnedan till en början lämna en kortfattad redogörelse för motionens innehåll och däri angivna önskemål.

Motionen tager av angivna skäl i första hand sikte på de svenskar, som av olika grunder och för olika uppgifter vistas i utlandet och som icke blivit annat lands medborgare. Antalet av dessa uppskattas till 150 000—200 000, varav över 100 000 i främmande världsdelar och resten i Europa. I Sverige födda, men i utlandet bosatta svenskar motsvara omkring 12 procent av vårt lands folkmängd. Vår numera betydande export står i stor tacksamhetsskuld till utlandssvenskarna, och avsevärda kapital hemsändas årligen till släktingar eller medföras mången gång av hemvändande. Den numera allt starkare betonade nationalismen i många länder ger anledning till en mera bekymmersam och ömtålig ställning för utlandssvenskarna, varför möjligheten till återvändande eller åtminstone starkare stöd från hemlandet, såsom det numera ofta gives från andra länders sida, aktualiserats. Det med motionen avsedda spörsmålet ingriper emellertid på många skilda områden och är för sin lösning beroende av överväganden och faktorer, vilka en enskild motionär ej kunde helt överblicka men som genom en allsidig undersökning borde utredas i och för lämpliga åtgärders vidtagande.

Motionären har emellertid närmare angivit följande uppslag i dylikt syfte.

1) De utlandssvenskar, som alltfört vilja vara svenska undersåtar, registreras på lämpligt sätt samt erhålla efter ett slags mantalsskrivning genom konsulat o. s. v. ett certifikat. 2) För sådana svenskar upprättas ett centralorgan (hos socialstyrelsen eller utrikesdepartementet). 3) Rätt för registrerade svenskar till deltagande i val till riksdagens andra kammare men ej i kommunala val. 4) Utlandssvenskarna borde hava rätt att få del av och deltaga i kostnaderna för sociala välfärdsanordningar (såsom folkpension); ekono-

miskt stöd bör ges åt utlandssvenska understödsföreningar. 5) Av en mindre registreringsavgift, lagd på utlandssvenskarna, skulle en lämplig del överföras till en fond för hjälp åt behövande svenskar i utlandet och behövande hemvändande svenskar. 6) Rätt för utlandssvenskar till samma befogenheter, som i aktiebolagslagen förbehållas i Sverige bosatta personer (rätt att sitta i aktiebolags styrelse o. s. v.). 7) Underlättande för utlandssvenska barn att erhålla undervisning i hemlandet samt att i görligaste mån vinna likställighet i fråga om tillträde till utbildningsanstalter. 8) Inrättande av en kortvågsradiostation för nyhetsförmedling jämväl till transoceanica länder. — Slutligen framhålles vikten av att koordinera befintliga organisationer, statliga och enskilda, kyrkliga och andra, det föreslagna centralorganet i Sverige och utländska lokala organ i motionens syfte.

Yttranden. Andra kammarens utskott har i vederbörlig ordning inhämtat yttranden från socialstyrelsen och statistiska centralbyrån, varjämte utskottet efter anmodan mottagit yttranden från Institutet för svensk utlandstjänst, Riksföreningen för svenskhetens bevarande i utlandet, Svenska handelskammaren i Storbritannien och Irland samt Sällskapet B. V. i London, Svenska handelskammaren i Riga och Svenska sällskapet därstädes, Svenska beskickningen i Helsingfors, Pastorsämbetet i svenska Olaus Petriförsamlingen därstädes samt Svenska koloniens i Finland centralkommitté. Socialstyrelsens, statistiska centralbyråns, Institutets för svensk utlandstjänst, Svenska sällskapets i Riga samt Svenska Olaus Petriförsamlingens i Helsingfors yttranden återfinnas såsom bilagor till andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande nr 6. Svenska beskickningen i Helsingfors, Svenska handelskammaren i London, Sällskapet B. V. i London, Svenska koloniens i Finland centralkommitté och Handelskammaren i Riga tillstyrka bifall till motionen, den sistnämnda under framhållande särskilt av angelägenheten att registrering införes och rätt till deltagande i riksdagsval medgives och Svenska Handelskammaren i London under påpekande särskilt av angelägenheten att aktiebolagslagens restriktioner gentemot utlandssvenskar slopas. Riksföreningen för svenskhetens bevarande i utlandet inskränker sig till att, under erinran om sitt intresse för spørgsmålet sedan några tiotal år tillbaka, i allmänna ordalag biträda motionärens krav på allsidig utredning genom statens ingripande.

Andra kammaren. För egen del anförde andra kammarens femte tillfälliga utskott följande.
 »I likhet med motionären finner utskottet det med motionen avsedda spørgsmålet vara värt synnerligt beaktande. Utan tvivel har vårt land under gångna år haft en avsevärd nytta i skilda former av de svenskar, som i främmande land etablerat sig, vare sig i syfte att där finna utkomst och varaktig bostad med uppgivande av sin gamla nationalitet, eller ock, och ej minst, som representanter för svenskt näringsliv. Vid många tillfällen under senare år

har omvitnats, hurusom det svenska bofasta befolkningselementet i främmande land representerat en av de bästa och samhällsdugligaste beståndsdelarna av befolkningen därstädes. Det är också bekant, att de nationalistiska strömningar inom kultur och politik, vilka efter världskriget med varje år i många länder blivit allt starkare, ökat vanskligheterna för svenskarna i utlandet att behålla sin egenart och en intimare kontakt med hemlandet.

Vid ett närmare skärskådande av problemet kunna ett flertal grupper av utlandssvenskar särskiljas. De emigranter, vilka redan sökt och vunnit medborgarrätt i främmande land, kunna i nu förevarande sammanhang näppe-ligen komma i fråga. Sådana svenskar, vilka antingen etablerat sig på lång sikt i utlandet eller endast uppehålla sig där för en begränsad tid, exempelvis för utförande av industriella anläggningar eller som representanter för svensk export, äro närmast till att omfattas av eventuella stöd- och hjälp-åtgärder. Men dit böra även hänföras änkor och barn, vilka genom mannens resp. faderns svenska medborgarskap blivit svenskar. Det torde vara för Sverige en hederssak att sörja jämväl för denna grupp av utlandssvenskar.

Utskottet vill härnedan särskilt understryka ett par av motionären framförda synpunkter, vilka synas förtjäna särskilt beaktande.

För den svenska utlandsungdomen böra beredas ökade tillfällen till svensk uppfostran, såväl genom skolor och kurser utomlands som ock i synnerhet genom billigare resor till och uppehåll i Sverige. Mindre rigorösa fordringar för inträde i högre utbildningsanstalter utgöra ett nödvändigt komplement härtill. I underlättad tillgång till svensk uppfostran ser utskottet ett av de starkast verkande medlen att nå motionärens syfte. De åtgärder, som i detta avseende redan vidtagits av vissa sammanslutningar, äro erkännansvärda men kunna ej ensamt räcka till för att motsvara det verkliga behovet. Men ej blott ungdomens orientering mot Sverige bör underlättas. Även i de fall, då äldre personer vilja återinflytta till hemlandet för att där tillbringa sin ålderdom, böra lättnader så långt sig göra låter vidtagas för att bidra till en sådan immigration, vilken av nyssnämnda orsaker på senare tid ofta synts utlandssvenskarna mera lockande och naturlig än tillförne.

I den omfattning, som är praktiskt genomförbar, böra svenska medborgare i utlandet göras delaktiga av vårt lands högt utvecklade sociala välfärdsinstitutioner. Anslutning till folkpensionering o. dyl. bör sålunda underlättas och så långt sig göra låter frigöras från beroende av mantalsskrivning och vistelse i Sverige. Skälig hänsyn till eventuella svårigheter av valutateknisk art att fullgöra avgiftsplikt bör ock tagas.

Med motionären är utskottet även ense däruti, att bestående skillnader mellan hemmavarande och utlandssvenskar i vissa ekonomiska hänseenden såvitt möjligt böra utjämnas.

Såsom ett viktigt led i organisationen har förutsatts en genom central

myndighet i Sverige och med hjälp av svenska utlandsförsamlingar, beskickningar, konsulat, handelskammare o. s. v. anordnad registrering av med mantalsskrivning jämförlig art ävensom ett tämligen vittgående samarbete mellan dessa olika institutioner. Detta organisationsspörsmål lär komma att erbjuda åtskilliga svårigheter, ej minst från synpunkten av vår nuvarande folkbokföringslagstiftning, som i vissa avseenden måste modifieras. En allsidig utredning torde dock helt visst finna utvägar till en bättre sakernas ordning.

Utskottet, som livligt behjärtar motionens syftemål och finner av motionären angivna exempel på nödiga reformer svara mot ett verkligt behov, ansluter sig helt till motionens krav på en utredning i hela dess vidd av frågan om utlandssvenskarnas fastare sammanknytande kulturellt och ekonomiskt med moderlandet och hemställer därför, att andra kammaren måtte för sin del besluta, att från riksdagen en skrivelse avlåtes till Kungl. Maj:t med begäran om skyndsamt allsidig utredning om utlandssvenskarnas rättigheter och skyldigheter i syfte att fastare knyta banden mellan dem och hemlandet samt att Kungl. Maj:t med ledning av utredningen måtte framlägga förslag till riksdagen.»

Denna hemställan bifölls av andra kammaren.

Första kammaren, som jämlikt föreskriften i § 63 riksdagsordningen erhållit del av detta andra kammarens beslut, har hänvisat ärendet till sitt andra tillfälliga utskott.

Utskottet. Utskottet har vid övervägande av vad i ärendet förekommit funnit sig kunna instämma i vad andra kammarens utskott anför.

Utskottet hemställer därför,

att första kammaren måtte biträda andra kammarens i ärendet fattade beslut.

Stockholm den 12 maj 1938.

Å utskottets vägnar:

G. HEÜMAN.

Närvarande: Herrar Heüman, Gottfrid Karlsson, Anders Andersson, Swartling, Magnusson, von Horn och Albertsson.